

Правно - исторически факултет

2700 Благоевград, пл. „Георги Измирлиев - Македончето“
тел./факс: 073/88 66 17; e-mail : admin@law.swu.bg

Конспект

ЗА ИЗПИТА ПО ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ НА НАЦИОНАЛНАТА СИГУРНОСТ

1. Съдържание и еволюция на понятията „сигурност“, „национална сигурност“, „регионална сигурност“, „глобална сигурност. Основни разграничения. Нормативни и академични дефиниции на понятието «сигурност»
2. Историческата еволюция на съдържанието на понятието „сигурност“.
3. Сфери и равнища на сигурност- разграничения
4. Глобални тенденции и промени в средата на сигурността. Еволюция на идеите за сигурността след края на „студената война“. Концепцията за „широката сигурност“ на Б.Бузан. Други виждания и школи.
5. Място на доктрините, концепциите и стратегиите в политиката на сигурност на държавата.
6. Стратегията за национална сигурност на Република България от 2010 г.- положителни страни и недостатъци
7. Правна уредба на сигурността. Исторически модели на политиката на сигурност на България. Противоречивия път на изграждане на националната система на сигурност
8. Съвременни измерения на дисбаланса на системата за национална сигурност
9. Системата за национална сигурност след 1989 г: особености на изграждането. Неравномерност, противоречивост, „бели петна“ в регламентирането на дейността на ключови системи в сигурността: причини.
10. Конституционния модел на изграждане на националната система за сигурност. Оси на конфликти в системата на национална сигурност.
11. Форма на държавата. Републиканската държавна форма в България.
12. Форма на държавно управление. България като република с парламентарно управление.
13. Форма на държавно устройство.
14. Принцип на разделение на властите. Организация на модерната държава.
15. Принципи на изграждане и функциониране на системата на сигурност при комунистическото управление.
16. Етапи в изграждането на системата за сигурност след 1989 г.
17. Българският парламентарен модел: особености, които го отличават от класическия парламентаризъм. Влияние върху процеса на вземане на решения в сигурността.
18. Разделението на властите и разпределението на компетентностите в сигурността според българската конституция
19. Определение и съдържание на понятието „вътрешна сигурност“.
20. Зависимости между вътрешна и външна , между вътрешна и военна сигурност.
21. Историческа еволюция на съдържанието на вътрешната сигурност на държавата.

22. Еволюция и криза на вътрешната сигурност след края на „студената война“.
23. Историческа еволюция и диференциация на гражданския контрол върху политиката на сигурност. Принципи и елементи на гражданския контрол.
24. Гражданско-военни отношения и граждански контрол след Втората световна война.
25. Принципи на изграждане на специалните служби и особености на гражданския контрол. Сравнителен анализ на организацията и управлението на специалните служби в съвременните държави.
26. Нови идеи в изграждането и управлението на специалните служби. Възможните решения за изграждане на българските специални служби и граждански контрол върху тях.
27. Секторни политики в сигурността: системата за вътрешен ред и сигурност в комунистическия период на развитие.
28. Подходи и решения при организация на дейностите по поддържане на вътрешния ред и сигурност след 1989 г.: правни основи
29. Разпределение на правомощията между централната и местните власти при организация на полицейските служби в ЕС: основни изводи.
30. Световните и европейски тенденции в публично-частното партньорство в сигурността.
31. Секторни политики в сигурността: корпоративната сигурност.
32. Световни и европейски тенденции в публично-частното партньорство в сигурността.
33. Секторни политики в сигурността: военният фактор в исторически и съвременен аспект
34. Военният фактор и политическите промени след края на „студената война“. Съвременни решения в съотношението между военни и невоенни фактори в политиката на сигурност.
35. Асиметричните конфликти, хибридните войни и ролята на военния фактор
36. Етнонационална и етноконфесионална сигурност. Понятие за етнос, нация, национално малцинство.
37. Историческо развитие на международноправната защита на малцинствата
38. Съвременни тенденции в развитие на етнонационалните и етноконфесионалните отношения
39. Етническите конфликти и глобалната сигурност
40. Европейските измерения на етнонационалната сигурност
41. Балкански измерения на етнонационалните и етноконфесионалните проблеми на сигурността.
42. Ислямският фактор и сигурността в ЮИЕ
43. Противоречивата политика на България по етническите и конфесионални проблеми. Периоди.
44. Секторни политики в сигурността: политика на противодействие срещу тероризма. Исторически аспекти на тероризма: тираноборство, ранни форми на религиозен тероризъм
45. Тероризмът в съвременната епоха – след 1789 г.
46. Поява на съвременната идеология на тероризма. Тероризмът между двете световни войни.
47. Поява и еволюция на ислямския тероризъм.
48. Тероризмът в 21 век. Основни групировки.
49. Концептуални и институционални основи на националната политика за противодействие на тероризма.

50. Секторни политики в сигурността: политика на енергийна сигурност. Конфликти и противоречия за енергийни ресурси
51. Понятието „енергийна сигурност“. Елементи на енергийната сигурност. Национална политика на енергийна сигурност.
52. Секторни политики в сигурността: екологическа сигурност. Природни условия и човешка дейност. Екологическа зависимост на съвременните държави.
53. Същността на екологическата сигурност. Глобални, регионални и национални аспекти. Понятие за устойчиво развитие.
54. Национална политика и институции за екологическа сигурност
55. Организация на международната сигурност: международни отношения, международно право, международна сигурност, участници в международното общуване- понятия и определения.
56. Международни отношения, международно право и международни институции : преглед на историческото развитие.
57. Структура на съвременната глобална система на международни отношения
58. Субекти на международните отношения: държавите.
59. Съставни субекти: съюзи , коалиции, международни организации
60. Системи за колективна сигурност като организация на отношенията между група държави.
61. Глобална сигурност и несигурност: организации, институции , процеси
Съвременната глобализация като културен и политически феномен.
62. Глобализационни процеси в миналото и сега: великото преселение на народите, великите географски открития, съвременната бежанска криза като глобализационен процес.
63. Съвременните глобални проблеми на сигурността: обща характеристика.
64. Регионалната сигурност: същност , развитие , институции. Понятие за регионална сигурност. Принципи на изграждане и функциониране на системите за регионална сигурност.
65. Исторически особености на Европа като геополитически регион.
66. Организации и модели на сигурност на европейския континент по време на «студената война»
67. Сигурността на Европа в началото на 90-те години: принципи , организации , правни норми. Алтернативи и модели на изграждане на сигурността на европейския континент.
68. Източноевропейският модел на сигурност след края на „студената война- организации и институции: Организация на договора за колективна сигурност /ОДКС/, Шанхайска организация за сътрудничество /ШОС/. Други институции.
69. Западноевропейският модел на сигурност: особености на изграждането. Основни институции.
70. НАТО- създаване и развитие. Правни и институционални основи на функциониране на организацията. Принципи на функциониране на организацията и вземане на решения.
71. Основополагащи споразумения на дейността на НАТО. Основни политически и правни задължения на държавите.
72. Ръководни политически и военни органи на НАТО.
73. Разширенията на НАТО преди и след 1989 г.
74. Реформите в НАТО след края на „студената война“.

75. Политически, правни и финансови задължения на България , произтичащи от членството ѝ в НАТО.
76. ЕС: същност , основни органи и роля в съвременния свят. Исторически етапи в развитието и функционирането на организацията.
77. Основни органи на функциониране и управление на ЕС съгласно Лисабонския договор.
78. Интеграционни политики на ЕС в сигурността.
79. Функциониране на ЕС: взаимодействие на институциите, правни актове, финансиране на/от ЕС.
80. Политически, правни и финансови задължения на България , произтичащи от членството ѝ в ЕС.
81. Европейската служба за външни действия-създаване, структура, правомощия , дейност.
82. Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа /ОССЕ/: широката рамка на европейската сигурност. Исторически етапи в създаването и развитието на ОССЕ.
83. Ръководни органи на организацията, начин на функциониране и вземане на решения.

А. Основна литература:

1. Хр. Георгиев. Политика на сигурност на Република България в началото на 21 век. С., 2011. Изд. на НБУ.
2. В. Рачев, Г. Бахчеванов и др . Национална и международна сигурност. ВИ., 2006.
3. Й. Бакалов. Теоретичен модел на политиката на сигурност и граждански контрол на Република България. С., 2011. Изд. на НБУ.
4. Т. Иванов. Мениджмънт на сигурността и отбраната. Университетско издателство "Стопанство" С., 2008 г.
5. Г. Стефанов. Теория на международната сигурност. С., 2008 г. Изд. "Сиела"
6. Н. Слатински . Сигурността - същност, смисъл, съдържание. С., 2011.
7. Д. Йончев. В търсене на сигурността, С., 2014 г.
8. Арабаджийски Н. "Полицейска администрация. Организация на полицейската служба в МВР". Албатрос 2001.

Б. Допълнителна литература

1. Фр. Фукояма. Строеж на държавата. Управление и световен ред през 21 век. С., 2004. Изд. «Обсидиан»
2. Ил. Илиев. Управление на полицейските и специални служби. С., 2000 г.
3. Стефанов. Външна политика и дипломатия. С., 2006 г.
4. Н. Николов. Граждански контрол над дейността на МВР. С., 2000 г.
5. Демократичното общество и гражданският контрол върху системата за национална сигурност : Фонд. Демокрация и сигурност, С., 1997.
6. Геополитика и сигурност / Стойчо Колев Стойчев и др. - София : Изд. Св. Георги Победоносец, 1996. - 324 с.
7. Т. Трифонов , А. Пейчев. Тероризмът. Фондация "Национална и международна сигурност", С., 2003.

- 8.Т.Трифонов. Специалните служби: теория и практика. Фондация "Национална и международна сигурност",С., 2001.
- 12.П.Христов.Разузнавателна защита на конституционния ред. ВСУ "Черноризец Храбър", 1999 г.
- 13.Лок Джонсън. Тайните служби. Американското разузнаване в един враждебен свят. Изд. къща "Лик".С.,2004 .
14. Ж. Стоянов. История на шпионажа. С.,1998.
- 15.Димитър Йончев. Равнища на сигурност. С. НБУ. 2008
- 16.Милина, В. Гражданско-военните отношения пред необходимостта от реформи второ поколение. - Военен журнал, № 4,2003.
- 17.Рачев, В., В. Милина, Гражданско-военните отношения и изграждането на консолидирана демокрация. Годишник на ВА "Г.С. Раковски", С., 2011.
18. Хънтингтън, С. Войникът и държавата. Теория и политика на гражданско-военните отношения. С., 1998.
- 19.М.Вебер, Социология на господството, У.И. Св.Кл.Охридски, С.,1992г. 1.5.
- 20.С.Хънтингтън, Войникът и държавата. Теория и политика на гражданско-военните отношения, ИМО "Св.Георги Победоносец, С. 1998г. .
- 21.Карл фон Клаузевиц,Теория на голямата война , София-Р, 2001г. .
- 22.Дж.К.Гълбрайт, Анатолия на властта, И."Христо. Ботев", С. 1993г. .
- 23.Й.Баев, Развитие на теорията за гражданско-военните отношения в САЩ, В.Ж. №1,2001г.
- 24.Асенов Б.; Кипров, П., "Контрразузнаването", изд. "Труд", С. 2000 г.
- 25.Николов, Н., "МВР в системата на националната сигурност. Взаимодействие и координация." С., Албатрос. 2000 г.
- 26.Николов, Н., "Граждански контрол над дейността на МВР", С. 2000г.
- 27.Стоянов, Ж., "История на шпионажа", С. 1998 г.
- 28.Трифонов, Т; Славов, С., "Теоретични проблеми на разузнаването", част I, Фондация "Национална и международна сигурност" С., 2000 г.
- 29.Трифонов, Т; Славов, С., "Теоретични проблеми на разузнаването", част II, Фондация "Национална и международна сигурност" С., 2000 г.
- 30.Ван Дайк, П. Ван Хууф, Г. Европейската конвенция за правата на човека - теория и практика. С., 2000 г.
- 31.Друмев, Е., Каменова, Цв. Права на човека. Учебно помагало. Пловдив, 2000 г.
- 32.Ирена Илиева, Рамковата конвенция за защита на национални малцинства и нейният контролен механизъм. Правна мисъл, 2000, № 3.
- 33.И.Илиева, Международноправни проблеми на борбата срещу международния тероризъм. Кронос, С.,2005
- 34.Весела Табакова, Права на човека и медиите, С., ЛИК, 2006
- 35.Веселин Цанков, Бежанско право, Варна, 2006
- 36.Най, Дж. Международните конфликти. Теория и история. С. 1998.
37. "Управление на международни кризи. Дискусия", Международни отношения, (1999, № 1).
- 38.Янакиев, Я.; Г. Петков, "Българската армия в операциите за поддържане на мира", Военен журнал, (1999, № 4) .
- 39.Етномалцинствени проблеми в Югоизточна Европа през 90-те години на ХХ век и евроатлантическата интеграция на България, С., 2001.
- 40.Кармънт, Д; П. Джеймс, Мир в разгара на войни. Предотвратяване и разрешаване на международни етнически конфликти, С., 2001.
41. Станчев, Ст.; Й. Баев, "Документирани и анализ на българското участие в операции по поддържане на мира", Военен журнал, (2003, № 3).

- 42.Бахчеванов, Г. и колектив, Управление при кризи и конфликти, Софтрейд, 2005.
- 43.Бахчеванов, Г. и колектив, Операции в отговор на кризи, Софтрейд, 2005.
  - а. “ООН– възход или залез?”, Матей Карасимеонов, УИ ”Св. Климент Охридски”, София, 1995г.
- 44.Дойков, Н., Противодействие на тероризма - С.2011 г.
- 45.Н. Дойков, България в обсега на тероризма 20-21 век. Анализ и противодействие- С. 2007г. ;
- 46.Н. Дойков, Самоубийственият тероризъм. Анализ и противодействие -С. 2007г.
48. Дойков, Глобалният тероризъм - детерминация и форми на проявление. С.2008г.
- 49.Дойков, Технологичен тероризъм – С. 2008г.
- 50.Трифонов, Т.” Тероризъм. Политически и правни аспекти”. С., Албатрос. 1998г.;
- 51.Трифонов,Т.” Организация и тактика на борбата с терористичната дейност”.С,1996г.; Хофман, Б.” Тероризмът днес”. С., Плеяда. 1999г.
- 52.Василев, Е. Мениджмънт на сигурността. С., 2002.; Григоров, В. Основи на фирмената сигурност. С., 2002.
- 52.Иванов, Х., Н. Арабаджийски. Частна охранителна дейност. Коментар, правна регламентация, образци-документи. С., 1997; Василев, Е. Фирмена сигурност. С., 2000.
- 53.Гайдаров, Й. Фирмена сигурност. Велико Търново, 1998.
- 54.Дворник, Ф. Произход на разузнавателните служби. С., 1997.
  - 55.Делибалтов, И. Промислен шпионаж. Средства и методи за водене на неагентурно фирмено разузнаване. С., 2000. ;
  - 56.Бойчев, П. Техническо разузнаване. С., 2003.
  - 57.Бояджиев, Т. Разузнаването. С., 2000г.;
  - 58.Бояджиев, Т. Шпионажът като занаят. С., 2002. ;
  - 59.Иванов, Х., Н. Арабаджийски. Частна охранителна дейност. Коментар, правна регламентация, образци-документи. С., 1997г.

Проф. д-р Христо Георгиев